

NR 4 | 2024

RAPPORT

ETT TYSTARE SVERIGE

Konsekvensanalys av
de minskade statsbidragen
till studieförbunden

MARTIN RYNOSON

tankesmedjan
TIDEN

FORES

ETT TYSTARE SVERIGE

Konsekvensanalys av de minskade statsbidragen till studieförbunden

MARTIN RYNOSON

ISBN: 978-91-89117-62-4

© Tankesmedjan Tiden 2024

Författare: Martin Rynoson

Foto: Istockphoto

Grafisk form: Johan Resele

INNEHÅLL

BAKGRUND	7
Folkbildningen i Sverige	7
Nedskärningar	8
Genomförande	9
Om Fores och Tiden	9
KONSEKVENSANALYS	10
Minskad närvaro på landsorten	11
Särskilt utsatta människor drabbas	13
Nya och höjda avgifter	15
Övriga effekter	16
AVSLUTNING	17
BILAGA	18

BAKGRUND

Folkbildningen i Sverige

De svenska studieförbunden bedriver folkbildning i syfte att främja demokrati, delaktighet och livslångt lärande i Sverige. Verksamheten är uppbyggd med ambitionen att skapa likvärdiga möjligheter för alla att utvecklas, oavsett bakgrund, och syftar till att utgöra ett komplement till det formella utbildningssystemet. Genom att anordna olika kurser, seminarier, föreläsningar och kulturaktiviteter, erbjuder studieförbunden möjligheter för människor att utvecklas personligt och professionellt, fördjupa sina intressen och engagera sig i samhällsfrågor. Dessutom stärker folkbildningen det civila samhället genom att stödja ideella organisationer, föreningar och nätverk.

Det första studieförbundet, nykterhetsrörelsens NBV, bildades redan 1894. Redan från början uppstod starka band mellan studieförbund, folkhögskolor och folkrörelser. Många studieförbund och folkhögskolor har i själva verket bildats på initiativ av folkrörelser. Studiecirklar och folkhögskolekurser blev en möjlighet för människor att bilda sig, engagera sig och ta aktiv del i samhällsutvecklingen.

Redan tidigt fick studieförbunden offentligt stöd. 1944 års folkbildningsutredning präglades starkt av andra världskrigets efterdyningar. Utredningen betonade starkt folkbildningens betydelse för "demokratisk fostran" samt att folkbildningen ska vara "fri och frivillig".

Under sjuttio- och åttiotalen var stödet till studieförbunden mer reglerat än vad det är i dag. År 1991 förändrades detta, genom att bidraget till studieförbunden blev målstyrt i stället för regelstyrt. Studieförbunden fick större frihet att själva utforma verksamheten. Samma år bildades Folkbildningsrådet, en förening med vissa myndighetsuppdrag, där det viktigaste är att godkänna vilka studieförbund som ska få ta del av statsbidraget och att fördela statsbidraget mellan olika studieförbund och folkhögskolor.

År 2014 antog riksdagen den folkbildningspolitiska propositionen *Allas kunskap – allas bildning*. Alla partier var överens om att studieförbunden ska ha statliga anslag samt stor frihet att själva ange mål för sin verksamhet utifrån de fyra syften med stödet till folkbildningen som propositionen angav. Riksdagen fastställde i och med detta för första gången ett eget mål för folkbildningspolitiken: ”Folkbildningen ska ge alla möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhället.”

Syftet med statens ekonomiska stöd till folkhögskolorna och studieförbunden är fyrfaldigt:

1. Stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin
2. Bidra till att göra det möjligt för en ökad mångfald människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen
3. Bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället
4. Bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet.¹

Nedskärningar

Den 18 september 2023 aviserade utbildningsminister Mats Persson (L) att regeringen i sin budgetproposition för 2024 skär ner stödet till studieförbunden med 250 miljoner kronor, med ytterligare sänkningar planerade för 2025 och 2026. Sammanlagt föreslår regeringen att bidragsnivån ska sänkas med 500 miljoner kronor till 2026, motsvarande en tredjedel.

Beslutet om att minska anslagen till studieförbunden fattades utan att ha föregåtts av någon konsekvensanalys av hur nedskärningarna skulle slå mot det svenska civilsamhället och möjligheterna att bedriva folkbildning i Sverige. När en sådan konsekvensanalys efterfrågades blev svaret från utbildningsministern och regeringspartierna nej.

När regeringen valde att avstå från att genomföra en konsekvensanalys av nedskärningarna inom folkbildningen beslöt Tankesmedjorna Tiden och Fores att tillsammans genomföra en sådan konsekvensanalys, tillsammans med studieförbunden ABF, Bilda, Folkuniversitetet, Ibn Rushd, Kulturens Bildningsverksamhet, Medborgarskolan, NBV, Sensus och Studieförbundet Vuxenskolan. Studieförbundet valde att avstå från deltagande i arbetet med konsekvensanalysen.

---

¹ <https://www.regeringen.se/artiklar/2019/09/svensk-folkbildning--hur-och-varfor/>

Genomförande

I detta arbete skickade Tiden och Fores ut en enkät till vart och ett av de nio deltagande studieförbunden. Folkbildningsaktörerna ombads att svara på ett antal frågor om hur de bedömde att de minskade anslagen skulle drabba deras verksamhet. Enkätsvaren inkom under januari och början av februari 2024. Genom att sammanställa dessa enkätsvar har Fores och Tiden kunnat få en någorlunda heltäckande bild av vad konsekvenserna av resursminskningarna blir för den svenska folkbildningen. Den text som följer i nästa avsnitt utgår från de inkomna enkätsvaren.

Om Fores och Tiden

Fores är en grön och liberal tankesmedja som arbetar med att söka de lösningar och reformer som Sverige behöver, för att stärka den liberala demokratin. Fores verksamhet leds av en styrelse, som utses av representanter för de tre grundarna Bertil Ohlin-institutet, Centerpartiet och Studieförbundet vuxenskolan.

Tankesmedjan Tiden syftar till att skapa debatt och formulera konkreta förslag kring frågor som rör jämlikhet, globalisering, mänskliga rättigheter och välfärd samt stimulera arbetarrörelsens och vänsterns idépolitiska utveckling.

Tankesmedjan Tiden hette tidigare Arbetarrörelsens tankesmedja och grundades 2006. Smedjan drivs som en förening där Socialdemokraterna, LO och ABF är medlemmar.

KONSEKVENSPANALYS

Regeringens genomförda och aviserade försämringar av statsanslagen till studieförbunden kommer att få långtgående negativa effekter för den svenska folkbildningen. De huvudsakliga effekterna av nedskärningarna går att sammanfatta i tre punkter:

- **Minskad närvaro på landsorten.**

Åtta av nio studieförbund uppger att de kommer att få svårare att bedriva verksamhet på mindre orter.

- **Särskilt utsatta människor drabbas.**

Sju av nio studieförbund* säger att statens nedskärningar inom folkbildningen sannolikt kommer få negativa konsekvenser för verksamhet riktad mot särskilt utsatta grupper.

- **Nya och höjda avgifter.**

Fem av nio studieförbund* uppger att nedskärningarna kommer innebära nya och/eller höjda avgifter för folkbildningsverksamheten.

* I praktiken "...av åtta", eftersom Kulturens bildningsverksamhet helt kommer att lägga ned sin statsanslagsfinansierade verksamhet.

På följande sidor kommer vi att gå igenom dessa tre punkter i mer detalj.

Minskad närvaro på landsorten

Studieförbundens betydelse för kulturutbud och folkbildning är särskilt stor på landsbygden. Före nedskärningen bedrev studieförbunden både studiecirklar och kulturprogram i alla Sveriges kommuner.² I november 2019 släppte Myndigheten för kulturanalys rapporten *Kulturens geografi*, som bland annat fastslog följande:

Bibliotek och studieförbund framstår som de mest centrala kulturaktörerna i landsbygdskommuner överlag, och kartläggningen visar att invånare i landsbygdsområden är aktiva nyttjare av den kulturverksamhet som finns. [...] Landsbygdskommuner har högre antal aktiviteter och deltagare i studieförbundens kulturverksamhet i förhållande till andel befolkning.³ Studieförbunden omnämns i alla regionala kulturplaner. Regionerna tillmäter studieförbunden en betydelsefull roll i egenskap av samverkansparter, arrangörer och som en plattform eller infrastruktur för kulturutövande, amatörkultur och deltagarkultur.⁴

År 2023 släppte Folkbildningsrådet rapporten *Folkbildning och landets kompetensförsörjning – Vilken roll spelar folkbildningen i städer och på landsbygder?* Där framgår att landsbygdskommuner tenderar att ha ett högre deltagande i folkbildning jämfört med stadskommuner. I rapporten framkommer också att folkbildningen tycks spela en särskilt viktig roll på platser i landet där tillgången på annan form av utbildning är låg. Där kan folkbildningen vara ett viktigt steg till fortsatt utbildning, företagande eller arbete.⁵

De inkomna enkätsvaren visar hur de nedskärningar som regeringen nu genomför kommer att leda till försämrad tillgång till folkbildning utanför de större städerna. Åtta av nio studieförbund uppger att de kommer att få svårare att bedriva verksamhet på mindre orter. Bland dessa kan särskilt nämnas Kulturens Bildningsverksamhet som har tvingats avveckla hela sin statsanslagsfinansierade verksamhet ute i landet till följd av neddragningarna. Ett studieförbund, NBV, vill inte dra några slutsatser i nuläget, men ser en uppenbar risk att även de kan tvingas avveckla verksamhet på vissa orter.

2 Arrangemang efter region, verksamhetsform, studieförbund, utbildningsinriktning SUN 2000 och år. PxWeb (scb.se)

3 <https://kulturanalys.se/publikation/kulturens-geografi/>

4 https://www.folkbildningsradet.se/media/4qda2jzw/folkbildningen-tar-plats-i-de-regionala-kulturplanerna_en-kartlaggning.pdf

5 <https://www.folkbildningsradet.se/om-folkbildningsradet/publikationer-och-remissvar/rapporter/rapporter-2023/folkbildning-och-landets-kompetensforsorjning-vilken-roll-spelar-folkbildningen-i-stader-och-pa-landsbygder/>

ABF: De drastiskt minskade anslagen kommer tydligt försämra vår förmåga att vara närvarande i hela landet. Vi planerar redan nu för sammanslagningar och centralisering av åtaganden och uppgifter.

Bilda: Med färre anställda har vi mindre möjligheter att täcka alla orter vi har verksamhet på.

Ibn Rushd: Vi kommer göra hårdare prioriteringar och välja bort vissa kommuner och regioner på grund av att vi inte mår med.

Folkuniversitetet: Av allt att döma kommer vi att behöva sluta bedriva verksamhet där vi i dag bedriver verksamhet.

Kulturens Bildningsverksamhet: För oss innebär nedskärningarna att det inte längre är möjligt att bedriva statsbidragsvillkorad folkbildning. För att klara nedskärningarna skulle vi behöva minska personalstyrkan med ungefär 40 procent och reducera antalet lokaler till hälften. En sådan förändring skulle medföra att det inte längre är möjligt att klara de administrativa kraven eller leva upp till villkoret om verksamhet i hela landet.

Medborgarskolan: Vi kommer att sluta bedriva verksamhet på vissa ställen i landet. Några av våra lokala kontor har redan lagt ner och vi planerar nu för mer distansverksamhet i stället.

Sensus: Det märks redan en viss "smitteeffekt" där kommuner väljer att följa statens exempel och minska de kommunala anslagen. Det kommer att påverka våra förutsättningar att bedriva verksamhet i landets alla kommuner.

Studieförbundet Vuxenskolan: Grundinställningen är att nedskärningarna inte ska påverka vår möjlighet att bedriva verksamhet i Sveriges alla kommuner, men det handlar då också om huruvida kommunen är beredd att vara med och betala för verksamheten lokalt. Vi kommer att dra ner på både fast förhyrning och personal placerad på orten, och vi ser utmaningar med att upprätthålla verksamhet och lokal närvaro i länen.

Särskilt utsatta människor drabbas

Folkbildningen har en särskilt viktig uppgift vad gäller att möta särskilda behov hos utsatta grupper. Studieförbunden tillgängliggör utbildning, språkinläring, kompetensutveckling och social samvaro för till exempel nyanlända, personer med funktionsnedsättning, personer med kort utbildning, samt människor som är arbetslösa och/eller socioekonomiskt utsatta. Den sammantagna bilden av konsekvensanalysen är att de sänkta statsbidragen innebär sämre möjligheter för studieförbunden att erbjuda riktad verksamhet till särskilt utsatta grupper.

Folkbildningsrådets rapport *Folkbildning i marginaliserade stadsdelar* från 2019 visar att folkbildningen är mer relevant i marginaliserade stadsdelar än i andra områden i samma kommuner, med relativt sett fler deltagare i studieförbundens verksamhet än befolkningen som helhet.⁶

Personer som lever med olika former av funktionsvariationer är en annan grupp för vilken studieförbundens verksamhet är viktig, både som social knypunkt och för utbildningsinsatser och liknande. Studieförbunden har cirka 60 nationella samarbetsorganisationer inom eller med anknytning till funktionshinderrörelsen. Under 2019, det sista året innan covidpandemin bröt ut, rapporterade studieförbunden ungefär 200 000 deltagare med funktionsnedsättning uppdelade i cirka 100 000 deltagare i studiecirklar, cirka 75 000 deltagare i kulturprogram och cirka 30 000 deltagare i annan folkbildningsverksamhet.⁷

I enkätsvaren uppger sju av nio studieförbund (i praktiken sju av åtta, eftersom Kulturens Bildningsverksamhet helt kommer att lägga ned sin statsanslagsfinansierade verksamhet) att statens nedskärningar inom folkbildningen sannolikt kommer få negativa konsekvenser för verksamhet riktad mot särskilt utsatta grupper. Fyra studieförbund uppger att de kommer behöva minska sitt stöd till föreningar, och de föreningar som behöver mycket stöd kan paradoxalt nog bli de som drabbas hårdast när studieförbunden behöver spara. Detta kan i sin tur göra att utsatta grupper drabbas dubbelt, både för att studieförbundens verksamhet blir mindre, och för att de egna intresseföreningarna försvagas.

ABF: Det slags verksamhet som ligger närmast till hand att bortprioritera eller prioritera ned är verksamhet på glesbygd/landsbygd och för särskilt utsatta grupper som kostar mycket pengar. Verksamhet med utrikesfödda och personer med funktionsnedsättning är ofta kostsamma i uppstarten.

⁶ <https://www.folkbildningsradet.se/om-folkbildningsradet/publikationer-och-remissvar/rapporter/rapporter-2019/folkbildning-i-marginaliserade-stadsdelar/>

⁷ <https://www.folkbildningsradet.se/om-folkbildningsradet/publikationer-och-remissvar/rapporter/rapporter-2023/studieforbundens-deltagare-med-funktionsnedsattning/>

Bilda: Största risken är att verksamhet som är mer resurskrävande och kostsam prioriteras ned.

Ibn Rushd: Risk att de som står långt från folkbildningen eller som har varit ”på väg in” nu lämnas därhän då vi behöver göra hårda prioriteringar. Detta inskränker på möjligheten att vara demokratifrämjande och skapar mer demokratiupprätthållande arbete.

Folkuniversitetet: Nödvändiga volymminskningar får rimligtvis störst effekt på kostnadskrävande verksamheter (läs: utsatta grupper). I praktiken handlar det till stor del om att realisera ”möjligheter” när lokalkontrakt går ut, pensionsavgångar inträder osv. Men sådant som är dyrt är ofta det som är riktat till särskilda grupper.

NBV: De som mest behöver folkbildningen blir mest drabbade.

Studieförbundet Vuxenskolan: Förväntade nedskärningar kan ha en påtaglig påverkan på de mest behövande målgrupperna, såsom funktionsrätt, personer långt ifrån samhället, och unga. Minskade resurser innebär stora utmaningar med att nå viktiga målgrupper, särskilt inom Integration och funktionsrätt. Vi oroar oss över minskad möjlighet att nå korttidsutbildade med funktionsnedsättningar på boenden. Förväntad påverkan på äldre dementa på äldreboenden och minskad verksamhet inom detta område.

Nya och höjda avgifter

I decennier har de svenska studieförbunden kunnat bidra till det svenska musikundret, genom att exempelvis tillhandahålla billiga replokaler till ungdomar som sedan blivit världskända artister. År 2019 tilldelade det svenska musikmagasinet GAFFA-redaktionens specialpris till de svenska studieförbunden. Motiveringen löd:

I en tid när allt starkare grupperingar jobbar emot kultursatsningar påminns man av den grund som det svenska musikundret faktiskt vilar på. Det handlar om att satsa långsiktigt och hållbart, att bidra med lokaler och lösningar, att finnas där som en trygg musikvän och att fånga in ungdomar som lever för att skapa. Alla studieförbund som pumpar nytt blod i Sveriges musikliv förtjänar att synas mer än vad de faktiskt gör. Och med Redaktionens Specialpris vill vi 2019 placera ljuset på alla de som verkar i det dolda för att pusha fram scenens framtid.⁸

Regeringens nedskärningar kommer att innebära att många studieförbund tvingas införa avgifter för den breda folkrörelseverksamheten, vad gäller allt ifrån kulturverksamhet till anhörigrupper. Vidare kan redan existerande avgifter komma att höjas ytterligare.

I enkätsvaren uppger fem av nio studieförbund (i praktiken fem av åtta, eftersom Kulturens Bildningsverksamhet helt kommer att lägga ned sin statsanslagsfinansierade verksamhet) att nedskärningarna kommer innebära nya och/eller höjda avgifter för folkbildningsverksamheten. Medborgarskolan uppger att de redan har en stor andel avgiftsbelagd verksamhet, medan Ibn Rushd och NBV meddelar att de inte ser några möjligheter att kunna ta ut eller höja avgifter för deras verksamheter.

ABF: Då nivån på det centrala anslaget ofta är normerande även för de kommunala och regionala anslagen är det mycket troligt att detta sker. Verksamheter inom kulturområdet kommer sannolikt att drabbas. Det innebär att ungdomar inte kommer ha någon replokal eller ateljé att uttrycka sin kreativitet i.

Bilda: Viss verksamhet, t.ex. deltagaravgifter för bandverksamhet kommer på vissa orter sannolikt att höjas.

Folkuniversitetet: Vi kommer att höja avgifterna för att delta i olika verksamheter.

⁸ <https://gaffa.se/nyheter/2019/februari/de-vann-gaffa-priset-2019/>

Sensus: Den avgiftsbelagda verksamheten där vi tar in deltagaravgifter kommer sannolikt att höjas, t ex inom musik.

Studieförbundet Vuxenskolan: Sammanfattningsvis är musikverksamheten under förändring med planerade höjningar och eventuell nedläggning, medan allmänmarknadsverksamheten genomgår en översyn med fokus på avgiftsökningar och anpassningar inom olika områden. Vi kan också tvingas ta ut högre egenavgifter för mötesplatser, och vi kommer sannolikt att få svårare att stötta föreningslivet.

Övriga effekter

Några ytterligare negativa konsekvenser som studieförbunden beskriver i sina enkätsvar, utöver de som redogörs för i tidigare avsnitt, är följande:

- Minskad eller omintetgjord kapacitet att kunna ta emot/jobba uppsökande mot nya föreningar.
- Uppsägningar från studieförbundens kanslier, varav vissa redan blivit verklighet.
- Försämrad flexibilitet.
- Risk för stress och sjukskrivningar.
- Oro bland samarbetspartners.
- Försämrad arbetsglädje och framtidstro hos de som jobbar på studieförbunden.
- Nedläggningar av lokala kontor.
- Risk för "smittoeffekter" i form av neddragningar även av kommunala och regionala stöd till folkbildningen.
- Sämre möjligheter att delta i publik verksamhet i samarbete med andra aktörer, exempelvis föreläsningar och debatter på stadsbibliotek eller deltagande på större kulturarrangemang.

AVSLUTNING

Effekterna av de försämrade statliga anslagen till studieförbunden kan sammanfattas med en mening: Färre deltagare på färre platser i landet till högre avgifter. Detta får i sin tur konsekvenser för studieförbundens förmåga att nå ut till en mångfald av deltagare. Det finns en påtaglig risk för homogenisering inom folkbildningsverksamheten – att deltagarna under kommande år i större utsträckning är storstadsbor med god privatekonomi, som redan delar samhällets demokratiska värderingar och i mindre utsträckning tillhör utsatta grupper. De grupper som bor i glesbygd, som har särskilda behov, som har små ekonomiska resurser och som skulle kunna påverkas i demokratiserande riktning, kan komma att delta i mindre utsträckning.

I denna rapportens första avsnitt konstaterade vi att statens uttalade syften med bidragen till studieförbunden är att stärka demokratifrämjande verksamhet, förbättra förutsättningarna för en ökad mångfald av människor att påverka sin livssituation och delta i samhället, att utjämna utbildningsklyftorna och att stärka delaktigheten i, och tillgängligheten till, kulturlivet.

De minskade statsbidragen till studieförbunden motverkar dessa syften på alla punkter, inte minst vad det gäller förutsättningarna för det kompensatoriska uppdraget.

BILAGA

Enkätfrågor för konsekvensanalys av nedskärningarna inom folkbildningen
Nedanstående frågor gäller konsekvenserna för er verksamhet av regeringens sänkning av statsanslaget med 250 miljoner kronor för 2024, med ytterligare nedskärningar under de två påföljande åren.

Hur kommer folkbildningen och ert förbund påverkas av de minskade anslagen till studieförbunden?

ABF: De drastiskt minskade anslagen kommer att få konsekvenser på alla nivåer inom ABF. Det kommer tydligt försämra vår förmåga att vara närvarande i hela landet och med stor sannolikhet såväl vår bredd som spets. Verksamhet som i dag bedrivs på mindre orter, med svag så kallad lönsamhet, riskerar att läggas ner först. Även stora satsningar på kostsamma områden och grupper kommer att hamna under lupp.

Redan 2024 genomför vi stora förändringar avseende vårt centrala engagemang inom verksamheten Popkollo och Vem kan bli producent, detta som en direkt konsekvens av kraftigt försämrade anslag. Just denna verksamhet syftar till att få fler kvinnor och icke-binära aktiva inom den kraftigt mansdominerade musikverksamheten i landet.

ABF genomförde verksamhet i 286 kommuner 2022. ABF genomförde 27 716 studiecirkel 2022, en minskning med 28 procent innebär att vi inte kan starta 7 760 av dessa 2026. ABF genomförde 47 260 kulturprogram 2022, en minskning med 28 procent innebär att vi inte kan genomföra närmare 13 233 av dessa 2026. Utöver studiecirkelarna genomförde också ABF 11 121 annan gruppverksamhet och kurser, en minskning med 28 procent innebär att antalet krymper med 3 114.

Bilda: Det kommer få stor påverkan då vi inte kommer kunna genomföra verksamhet i samma omfattning som i dag. Statsbidragen sjunker på tre år med en tredjedel och med det tydligt att mycket verksamhet inte kommer kunna genom-

föras. Lite tidigt att säga hur mycket än. Möjligheten att kunna utveckla ny verksamhet begränsas.

Folkuniversitetet: För studieförbunden över lag: Volymminskning, rimligtvis med störst effekt på kostnadskrävande verksamheter (läs: Utsatta grupper). Vår egen verksamhet innehåller så mycket annat än folkbildning (vuxenutbildning, YH, AF-uppdrag, konst- och kulturutbildning, sfi, komvux) att effekterna på själva organisationen blir hanterbara. För folkbildningsdelen gäller dock samma som för folkbildningen i stort.

Ibn Rushd: Svårare att behålla kompetens el. attrahera den. Mindre utrymme för öppen verksamhet då det kostar mer. Minskade expansionsmöjligheter. Risk att vi inte kommer finnas kvar i lika många kommuner/ regioner. Risk att behöva minska personal ytterligare. Flera i socioekonomiskt utsatta områden kommer inte nås av folkbildning. Risk att glesbygd eller norra Sverige prioriteras bort pga mindre underlag av människor och därför dyrare verksamhet. Nedskärningar i personalstyrkan kan skapa stress och oro för de kvarvarande anställda och sämre arbetsmiljö och oattraktiva arbetsplatser.

Vi behöver lägga mer tid på att göra prioriteringar och kan exempelvis inte ta emot eller jobba uppsökande mot nya föreningar. Tidigare har vi haft möjlighet att ta hand om föreningar som "kostar mer" dvs färre timmar per förening, men en del av dem är också föreningar som är nya i folkbildning eller behöver mer stöd av olika skäl.

Risk att de som står långt från folkbildningen eller som har varit "på väg in" nu lämnas därhän då vi behöver göra hårda prioriteringar. Detta inskränker på möjligheten att vara demokratifrämjande och skapar mer demokratiupprätthållande arbete.

Kulturens: För Kulturens Bildningsverksamhet (Kulturens) innebär nedskärningarna att det inte längre är möjligt att bedriva statsbidragsvillkorad folkbildning.

För att klara nedskärningarna skulle vi behöva minska personalstyrkan med ungefär 40 procent och reducera antalet lokaler till hälften. En sådan förändring skulle medföra att det inte längre är möjligt att klara de administrativa kraven eller leva upp till villkoret om verksamhet i hela landet.

Medborgarskolan: Övertalighet. Omorganisationer. Minskad omfattning av verksamhet. Minskade resurser för kvalitetssäkring. Mindre utveckling. Fokus på andra verksamheter som skola & uppdrag. Sannolikt sänkta bidrag från kommuner/regioner. Risk för stress och sjukskrivningar, nyckelpersoner som lämnar studieförbundet, oro bland samarbetsparter, tapp i arbetsglädje och framtidstro

NBV: Det får direkt påverkan nu i januari då vi dragit ner med tio tjänster centralt. Det innebär att servicenivån till våra regioner måste anpassas och att den strategiska utvecklingen för både medlemsorganisationer och NBV som helhet får fås att överensstämma med de nya förutsättningarna. Den kommer att minska i omfattning och risken är att det är de som mest behöver den som blir mest drabbade.

Sensus: Verksamhetskostnader, personal och lokaler behöver anpassas utifrån nya ekonomiska förutsättningar. Det finns en risk för en minskad beredskap för att kunna gå in i värdeskapande aktiviteter och projekt på grund av att vi är färre personer och med mindre resurser. Flexibiliteten kommer påverkas negativt.

Studieförbundet vuxenskolan: Nedskärningar i personal och lokaler, inklusive uppsägningar och minskad närvaro i vissa områden. I dag är det svårt att säga exakt var det och i vilken omfattning detta kommer att ske.

Minskning av tjänsteunderlaget med 92 tjänster och stängning av kontor på flera orter, i dagsläget 16.

Planerar för att minska personalstyrkan ytterligare under 2025 och 2026. Utmaningar med att upprätthålla verksamhet och lokala närvaron i hela länet, fler distansdrivna verksamheter från ett antal orter. Nedskärningar inom olika avdelningar och konsekvenser för samverkan med föreningar och lokala organisationer.

Kommer ni att sluta bedriva verksamhet på orter där ni nu bedriver verksamhet?

ABF: Med stor sannolikhet, ja. Vi planerar redan nu för sammanslagningar och centralisering av åtaganden och uppgifter.

Bilda: För tidigt att säga om och vilka orter som kommer beröras, men i prioritering av verksamhet är det sannolikt att det kommer drabba vissa orter mer. En konsekvens av nedskärningarna är att vi kommer behöva minska antalet anställda. Med färre anställda har vi mindre möjligheter att täcka alla orter vi har verksamhet på och med det mindre verksamhet. En nyckelfaktor för att skapa verksamhet är att ha bemanning lokalt.

Folkuniversitetet: Av allt att döma, ja.

Ibn Rushd: Vi kommer stänga flera kontor, kanske får hyra in oss hos någon. Med mindre resurser och mer krav på granskning kommer våra studiekonsulenter inte ha samma möjlighet att jobba med föreningar i många kommuner. Vi kommer göra hårdare prioriteringar och ta bort kommuner/regioner pga att vi inte mäktar med, oklart i nuläget vilka men vi behöver göra ytterligare kartläggning för att se huruvida vi kan fortsätta överhuvudtaget i vissa kommuner.

Kulturens: Den aviserade nedskärningen resulterade i att vår organisation under en extra stämma den 15 oktober 2023 beslutade att organisationen ska upphöra att bedriva statsbidragsvillkorad folkbildning. I förlängningen betyder det att all folkbildning i Kulturens regi avslutades den 31 december förra året (2023) och att övrig verksamhet nu fasas ut. Kort sagt all verksamhet i alla delar av landet avslutas. I och med detta blir frågorna 3–5 och 7 inte aktuella att svara på för vår del.

Medborgarskolan: Ja. Lokala kontor har lagts ner. Planera för mer distansverksamhet i stället – oklart hur mycket som kan realiseras pga. resurskrävande.

NBV: Det är svårt att säga i nuläget, men det finns en uppenbar risk.

Sensus: Prioriteringar kommer behöva ske. I ett längre perspektiv kan följden bli att det inte finns verksamhet på vissa orter, men för vår del handlar det mer om vilka vi samarbetar med (organisationer och föreningar) eller att vi blir tvungna att sluta samarbeta med vissa föreningar för att vi inte har personella resurser att hinna med relationsarbetet. Det märks redan en viss "smittoeffekt" där kommuner väljer att följa statens exempel och minska de kommunala anslagen. Det kommer att påverka våra förutsättningar att bedriva verksamhet i landets alla kommuner.

Studieförbundet vuxenskolan: Ja, grundinställningen är att det inte ska påverka vår möjlighet att bedriva verksamhet i Sveriges alla kommuner, men det handlar då också om huruvida kommunen är beredd att vara med och betala för verksamheten lokalt. Vi kommer att dra ner på både fast förhyrning och personal placerad på orten. Vad det får för konsekvenser långsiktigt är för tidigt att dra slutsatser om.

Vilket slags verksamheter ligger närmast till hands att bortprioritera/prioriteras ned om mängden pengar till folkbildningen minskar?

ABF: Som beskrivs ovan. Verksamhet på glesbygd/landsbygd och för särskilt utsatta grupper som kostar mycket pengar. Verksamhet med utrikesfödda och personer med funktionsnedsättning är ofta kostsamma i uppstarten. Folkbildningen kommer nå färre nya individer då vårt uppsökande arbete tynar i takt med att pengarna minskar och den administrativa bördan ökar.

Bilda: Vår verksamhet finns inom olika profilområden, i samverkan med våra medlemsorganisationer och i egen regi. Vi kommer inte prioritera bort någon specifik verksamhet utan prioriteringar kommer ske inom alla områden. Största risken är att verksamhet som är mer resurskrävande och kostsam prioriteras ned.

Folkuniversitetet: Möjligheten till "strategiska" val är begränsade med en så snabb neddragning. I praktiken handlar det till stor del om att realisera "möjligheter" när lokalkontrakt går ut, pensionsavgångar inträder osv. Men, som i 1: Sådant som är dyrt är ofta det som är riktat till särskilda grupper.

Ibn Rushd: Öppen verksamhet. Nya samarbeten och föreningar. Föreningar som behöver extra stöd, tex utbildningar, nära stöd till CL och stöd i föreningskunskap.

Medborgarskolan: Beror på lokala förutsättningar, svårt att generalisera. Svårt att öka verksamheter som vi ser att vi behöver stärka oss inom.

NBV: Den som är dyr och där de finns små möjligheter till finansiering från deltagarna. Detta innebär att de som mest behöver folkbildningen blir mest drabbade.

Sensus: Se svar under fråga 2.

Studieförbundet vuxenskolan: En del stor del av vår verksamhet är kostnadsuttag. Det är dock verksamhet och målgrupper som står oss nära. Så svårt att säga hur det kommer att påverka, särskilt områden som landsbygder och utveckling av lokalsamhället samt personer med funktionsnedsättning.

Om vi ska göra förstärkta satsningar på funktionsrätt med ökad arbetsbörda och behov av större kompetens, behöver vi dra ner mer på annan verksamhet, som finns inom ramen för den fria och frivilliga bildningen.

Svårigheter med utveckling inom områden där organisationen historiskt sett inte varit stark, som t ex integration.

Maktförskjutning mellan anslagsgivare, där kommuners och regioners prioriteringar kommer att spela en större roll.

Minskad närvaro i vissa landsbygdsområden och minskade resurser som påverkar alla områden.

Utmaningar att nå målgrupperna, särskilt inom Integration och funktionsrätt, med färre resurser.

Oro för minskad möjlighet att nå korttidsutbildade med funktionsnedsättningar på boenden.

Förväntad påverkan på äldre dementa på äldreboenden och minskad verksamhet inom detta område.

Nödvändigheten att söka extern finansiering för att kompensera för minskade statsbidrag.

Finns det exempel på hela verksamhetsgrenar som riskerar att läggas ned?

ABF: Verksamheter inom kulturområdet (tror jag) kommer att drabbas. Det innebär att ungdomar inte kommer ha någon replokal eller ateljé att uttrycka sin kreativitet i.

Bilda: Nej, inte i nuläget. I och med att det inte finns några medel för särskilt riktad verksamhet som det gjort sedan 2015 kommer den verksamheten att upphöra. Den riktade verksamheten har framför allt inneburit verksamhet för nyanlända.

Folkuniversitetet: Så här långt är svaret nej, och vi kämpar för att det ska förbli så.

Ibn Rushd: Uppsökande verksamhet. Publik verksamhet i samarbeten med andra, tex föreläsningar och debatter på stadsbibliotek, större kulturevenemang, samverkan med länsbildningsförbund och andra folkbildningsaktörer. Verksamheter som finns på ställen som ligger långt från centralorter eller städer.

Medborgarskolan: Nej.

NBV: Det finns alltid en sådan risk, se även svaren ovan.

Sensus: När vi blir färre medarbetare och minskar verksamhetskostnaderna så kommer det märkas och påverka förutsättningarna. Det är just nu lite för tidigt i processen att säga något exakt om detta. Om den indikerade neddragning under de kommande tre åren blir verklighet så kommer effekten högst sannolikt bli att vissa verksamhetsgrenar kommer minska eller helt läggas ned.

Studieförbundet vuxenskolan: Nej, inte uttalat på nationell nivå.

Kommer ni att införa avgifter för verksamheter som i dag är avgiftsfria, och/eller höja avgifterna för redan avgiftsbelagda verksamheter?

ABF: Dessa beslut fattas i huvudsak lokalt av våra avdelningar. Men då nivån på det centrala anslaget ofta är normerande även för de kommunala och regionala anslagen är det mycket troligt att detta sker, med viss fördröjning, som en konsekvens av regeringens drastiska nedskärningar.

Bilda: Lite tidigt att säga. Men viss verksamhet, t.ex. deltagaravgifter för bandverksamhet kommer på vissa orter sannolikt att höjas. Detta p.g.a. även ökad inflation och med det ökade kostnader för lokalhyror.

Folkuniversitetet: Införa avgifter tror jag inte blir aktuellt, det förfelar syftet. Däremot kommer vi att höja avgifter.

Ibn Rushd: Vi har inte så mycket av denna verksamhet i dag så de är inte aktuellt. Våra målgrupper saknar ofta de socioekonomiska möjligheterna att betala.

Medborgarskolan: Nej, vi har redan en stor andel avgiftsbelagd verksamhet.

NBV: Vi bedömer att det kommer att vara svårt i alla fall för de mest behövande.

Sensus: Den avgiftsbelagda verksamheten där vi tar in deltagaravgifter kommer sannolikt att höjas, t ex inom musik.

Studieförbundet vuxenskolan: Sammanfattningsvis är musikverksamheten under förändring med planerade höjningar och eventuell nedläggning, medan allmänmarknadsverksamheten genomgår en översyn med fokus på avgiftsökningar och anpassningar inom olika områden som funkis och integration. Möjligheten till avgiftsbeläggning inom vissa områden och överväganden om prissättning är också relevanta aspekter.

Kommer de minskade stöden från det offentliga att leda till uppsägningar och/eller andra former av personalminskningar? Har det redan skett varsel och/eller är bedömningen att fler kommer varslats framöver?

ABF: Ja. Initialt på central nivå men med stor sannolikhet sedan även lokalt och regionalt. En större omorganisation har redan skett på förbundsövergripande nivå med märkbart minskad personalstyrka och driftsbudget som konsekvens. Denna trädde i kraft 1 januari 2024.

Bilda: Ja. Personalstyrkan kommer minskas 2024 med cirka 50 årsarbetstider jämfört med 2023. I detta antal ryms uppsägningar, några pensionsavgångar som inte tillsätts och visstider som inte fortsätter (en del av dessa finansierade av särskilda projektmedel).

Folkuniversitetet: Ja, och ja, sannolikt.

Ibn Rushd: Ja, vi har varslat flera som tex cirkelledare, chefer och andra funktioner vilket försvårar möjligheter att uppnå målen. Även kansliet och stödfunktioner är minskade vilket gör kvalitetsarbete och utvecklingsarbete sårbart.

Kulturens: För Kulturens Bildningsverksamhet har det inneburit att all personal (65 anställda) varslats och att samtliga kommer att sägas upp från och med januari 2024. Alla arvoderade cirkelledare (drygt 100 personer) har meddelats att de från och med årsskiftet inte kommer att få nya/förlängda uppdrag.

Medborgarskolan: Ja, i hög utsträckning. Har redan skett/påbörjats och kommer sannolikt bli mer.

NBV: Ja, det kommer att leda till personalnedskärningar. På förbundskansliet har redan tio tjänster avvecklats.

Sensus: Uppsägningar kommer bli nödvändiga för en budget i balans. I några regioner har personalminskningar redan skett utifrån aviserade nedskärningar under 2024 och i andra delar av organisationen pågår ett arbete för att få en budget i balans under 2024. En annan konkret åtgärd är att inte ersätta personal som slutar.

Studieförbundet vuxenskolan: Ja, det har redan skett varsel och det kommer att bli fler. Vi uppskattar i dag att förändringen i personal ligger kring 90–100 tjänster för 2024.

Kommer ni att behöva prioritera om er verksamhetsinriktning, och i så fall på vilket sätt?

ABF: Ja, en tydlig avsmalning och prioritering sker. Vår förmåga att stötta våra medlemsorganisationer och samverkansparter försämras.

Bilda: Nej, i nuläget kommer vi behålla vår långsiktiga verksamhetsinriktning men göra prioriteringar av verksamhet inom inriktningen.

Folkuniversitetet: Nej, i så fall är effekterna av det nya statsbidragsfördelnings-systemet viktigare för prioriteringarna. Nedskärningarna leder till anpassning (minskning) av volymer.

Ibn Rushd: Kulturprogram. Öppen verksamhet.

Medborgarskolan: Förändringar kommer sannolikt ske huvudsakligen utifrån nya bidragssystemet, men inte pga. minskat statsbidrag.

NBV: Det finns en sådan risk. Här påverkar även det nya statsbidraget för studieförbunden.

Sensus: I nuläget så finns det inte några sådana planer.

Studieförbundet vuxenskolan: Ja, det återstår att se, i och med att ny statsbidragsfördelningsmodell också ska införas, så kommer vi sannolikt att göra det. Inte minst kommer det att påverka intensiteten för införande och möjligheten för grundstöd lokalt.

Finns det andra effekter som nedskärningarna kommer att få för er och för era målgrupper? Vilka?

ABF: Vår förmåga att finnas i hela landet och ge mest till de som fått minst påverkas avsevärt. Ansvarsområden – såväl ämnesmässiga som geografiska – kommer ofrånkomligen att bli avsevärt större. Verksamheter inom kulturområdet (tror jag) kommer att drabbas. Det innebär att ungdomar inte kommer ha någon replokal eller ateljé att uttrycka sin kreativitet i.

ABF finns lokalt närvarande i hela landet, i vissa kommuner gör vi mer, i vissa mindre. Måste vi nu väga in begreppet lönsamhet finns det risk att alla Sveriges invånare inte kommer ha lokalt förankrat studieförbund.

Avgifter är knepigt, det fungerar att höja och tror många studieförbund kommer att höja, men ABF:s verksamhet ska vara tillgänglig för den som inte nås av annan verksamhet, därför är det en farlig väg för just oss att vandra. Vi vill nå de som inte har råd och möjlighet att ta del av kultur och bildning på den öppna marknaden.

Det har redan skett varsel, hos många avdelningar pågår förhandlingar. Andra duckar och försöker vänta ut det värsta, men fler varsel kommer.

ABF behöver prioritera om och fokusera mer på vad som står i vårt idéprogram. När stödet till oss krymper måste vi fokusera på vår gemensamma identitet och än mer stå upp för grupper och individer som utsätts för förtryck och står utanför samhället.

Vi kommer minska i bredd, vi kommer inte kunna vara alla föreningars förening utan måste välja ut vilka föreningar vi har råd att samverka med. Det kommer i sin tur få till effekt att det blir ännu tuffare för föreningar att nå sina mål och bedriva demokratisk föreningsverksamhet

Bilda: Som jag skrev ovan kommer den stora konsekvensen vara att inte kunna genomföra verksamhet i samma omfattning som i dag. Möjligheten att kunna utveckla ny verksamhet kommer begränsas liksom möjligheterna att utveckla vår egen organisation, till exempel genom digitalisering.

Folkuniversitetet: Nedskärningen, och inte minst retoriken från ministern, får snarast en mobiliserande effekt. Annars tror jag att de politiska signalerna om misstroende mot vår bransch och kraven på ökad kontroll och myndighetsstyrning är minst lika stora hot som den ekonomiska neddragningen.

Ibn Rushd: Muslimskt civilsamhälle och folkrörelse minskar i dag. Om man kan tala om ett minskande utrymme för civilsamhället så kan man i dag tala om ett krympande muslimskt civilsamhälle. Här är folkbildningens infrastruktur

till civilsamhället viktigt. Risken med förd politik är också att förtroendet för staten och viljan att ta emot statsbidrag minskar och då minskar även statens relation med muslimskt civilsamhälle.

Det demokratifrämjande arbetet minskar. Detta innebär att våra målgrupper riskerar att exkluderas från demokratin och att vara en del av att rättighetsutkräva vilket är en viktig funktion som civilsamhället har. När statsbidraget minskar så minskar även möjligheterna till inkludering i detta.

Minoritetsstress/hopplöshet kopplat till utsatthet.

Belastad arbetsmiljö för medarbetarna.

Vi tillhandahåller rum och plattformar för diskussion om religion och såväl fördjupning i personlig tro som kritiskt tänkande och reflektion, mycket av det kan riskeras genom nedskärningar men också av islamofobin som drabbar vår organisering. Att ha förankringen i sin tro stärker människor och skapar gemenskap, det ger en rörelse och stärker personer i deras självbild och kännedom och bidrar till bättre psykisk hälsa.

Vi är en organisation som når många som övriga delar av civilsamhället inte når, vi jobbar med föreningar på en resa för förbättrad demokratisk struktur och vi granskar föreningars arbete och stöttar dem i att upptäcka brister och förbättra strukturer. Vi kommer ha minskad möjlighet att ge föreningar tid och en del föreningar kommer vi eventuellt behöva lämna pga minskade resurser.

Kulturens: Vi har aktivt arbetat för att den folkbildningsverksamhet som vi bedrivit ska kunna överföras till andra studieförbund. Delar av verksamheten har hittat nya hemvister och på sikt hoppas vi att det blir fler, men i dagsläget ser vi att det finns stor risk att mycket av den verksamhet som vi bedrivit såväl i egen regi som i samarbete med lokala kulturföreningar reduceras eller i sämsta fall avslutas helt. De lokala kulturföreningar vi samarbetat med drivs av ideella krafter. De saknar ofta ekonomiska och praktiska förutsättningar att driva verksamheten vidare utan det stöd som ett studieförbund kan erbjuda. I praktiken innebär det att många viktiga sammanhang rycks undan för personer som lever i ofrivillig ensamhet eller människor som vill utvecklas inom ett område där utväxling av kunskaper och erfarenheter med andra är en förutsättning för lärandet.

Medborgarskolan: Minskade resurser för kvalitetssäkring och verksamhetsutveckling. Minskad lokal närvaro som i sin tur ger: Minskade fysiska kontakter som drabbar vissa målgrupper mer.

NBV: För de viktigaste målgrupperna kommer de att innebära stora avbräck.

Sensus: Om de indikerade nedskärningarna över tre år blir verklighet så kommer det få stor påverkan. Det blir färre anställda, anpassade lokaler och prioriteringar i verksamhetsbudgeten, men i nuläget är det lite för tidigt att exakt säga vad som behöver nedprioriteras.

Studieförbundet vuxenskolan: Förväntade nedskärningar kan ha en påtaglig påverkan på de mest behövande målgrupperna, såsom funktionsrätt, personer långt ifrån samhället, och unga. Risken är att verksamheten för dessa grupper urholkas och minskar med det nya systemet och nedskärningarna av statsbidraget. Dessutom kan effekterna inkludera minskad lokal närvaro, högre egenavgifter för mötesplatser, och svårigheter att stötta föreningslivet. Sammantaget är det svårt att överblicka konsekvenserna för tillfället, och organisationen kommer behöva strategier och konsekvensanalyser för att anpassa sig till det nya systemet och hantera påverkan på målgrupper och verksamhet.

Tankesmedjan Tiden vill stimulera progressiv debatt kring de avgörande utmaningar som samhället står inför: klimatomställning, trygghet i förändring och minskad ojämlikhet. Tankesmedjan Tiden vill visa att det är möjligt att driva progressiv politik i en tid som är både globaliserad och lokal. Vi vill visa att en sådan politik varken behöver vara dogmatisk, låst vid sin historia eller ett resultat av kort-siktiga kampanjstrategier och triangulering. Vi deltar i den politiska debatten, analyserar samhällsproblem, tar fram rapporter med reformförslag och ordnar seminarier. Tankesmedjan Tiden ger även ut den socialdemokratiska idétidskriften Tiden.

På den gröna och liberala tankesmedjan Fores arbetar vi varje dag för att söka de lösningar och reformer som Sverige behöver, för att försvara den liberala demokratin så som vi känner den. Vi står med den ena foten i akademien och forskningen och med den andra i samhällsdebatten. Vi publicerar studier, böcker och rapporter samt arrangerar och medverkar i seminarier, samtal, debatter och projekt. Fores är hubben för den liberala demokratis vänner och driver därför bland annat Foresakademien och Reformpuben för nätverkande och idéutveckling. Besök gärna www.fores.se för mer information.

